

dere keer moet je zwijgen', heet het. Dat het met dat zwijgen van harte ging was voor zijn vrienden niet geheel geloofwaardig. Het zal uitzondering geweest zijn voor deze genoegelijke prater; normaal kwam het waarschijnlijk niet eerder aan de beurt dan wanneer hij in zijn werk verdiept raakte.

Hij had nog een heel aardige truc om van dat poseren het volle profijt te hebben. Onder de levendige conversatie liet hij zijn bezoeker opstaan en heen en weer lopen. Dan kwam plots de uitnodiging om weer te gaan zitten, met als gevolg dat heel spontaan en onbewust de meest karakteristieke houding werd aangenomen. Daar was het de schilder om te doen geweest.

Het portret van de warenhuis-directeur Ernst Ter Meulen lijkt in de houding door zo'n list beïnvloed. De typisch-zelfbewuste zakenman met zijn vorsende ogen zit op zijn stoel een kwart-slag omgedraaid, de rechterhand in de zak, de linkerhand hangt slap over de rugleuning met nonchalant de sigaret tussen de vingers. Hij is zo-maar even neergevallen midden in de conversatie en hij kan ieder ogenblik opspringen om weer te gaan ijsberen door de directiekamer.

Van de voorstudies werd uitzonderlijk veel werk gemaakt: geen moeite en zorg was daarvoor teveel.

Hammacher heeft ervoor gewaarschuwd om niet te zwichten voor de neiging aan schets en studie de voorkeur te geven boven het doorwerkte volledige schilderij. Als wij dat doen laten wij ons meeslepen door wat hij noemt 'de impressionistische kijk'. 'Onder invloed van het impressionisme', zo zegt hij, 'is men voor de directe, sterke, gedurfde en gekunde studie, die de bekoring heeft van het onvoltooide, de onmiddellijkheid van het handwerk en de individuele schriftuur op onvergelijkelijke wijze bevat, een onevenredig grote waardering gaan gevoelen'. De schets is de aanloop en 'in het voltooide werk is die aanloop tot een verdiepte waarde gegroeid en uitgebouwd' ('Amsterdamse impressionisten en hun kring', 1941).

Dit mag in het algemeen zo zijn, maar met Van der Plas als portrettist staan wij toch voor een bijzonder geval. Want het is er verre van dat de voorstudies van zijn portretten onder de indruk van het ogenblik uit de losse hand zijn vervaardigd en enkel hoofdlijnen vastleggen in een rappe schets. Hij maakte veeleer uitvoerige uitgebalanceerde tekeningen met fijn-gepunte potlood of zwart krijt. Het zijn zelfstandige voltooide kunst-